

תורה אור • פרשת תולדות • מאמר 5

ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'

”ראה, ריח בני כריח שדה”

יצחק ביקש לגלות בעשיו עצמו אור מקיף גדול, אך אור כזה יכול להפוך חושך רק באמצעות יעקב. יעקב, שקיבל את הברכה ”במרמה”, הוריד אור שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות אל התורה והמצוות הגשמיות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/torah-ohr/toldos/5/

הנקודה

יצחק ביקש לגלות בעשיו עצמו אור מקיף גדול, אך אור כזה יכול להפוך חושך רק באמצעות יעקב. יעקב, שקיבל את הברכה "במרמה", הוריד אור שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות אל התורה והמצוות הגשמיות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע יצחק חיבב את עשיו, אף שידע שגם הוא מעולם לא הזכיר את שם ה'. עשיו הוא הפסולת של גבורת יצחק, ובכל זאת ראשו מונח בחיקו של יצחק. על יסוד אחד-עשר סממני הקטורת מסביר אדמו"ר הזקן: עשרה מהם מקבילים לעשר מדרגות הקליפה, שחיותן הקדושה נתונה "בגלות" ונבלעת בהן, וכך מזינה את גאוותן; האחד-עשר, הלבונה, הוא אור מקיף המקיים אותן מלמעלה בלי להיבלע בהן. שורש מקיף זה הוא "ראשו" של עשיו: לכן שאל שאלות של יראת שמים, לצד פנימיות ריקה משם ה'. יצחק, שראה את עשיו מלמעלה, ביקש להמשיך לתוכו אור גדול כדי לשחרר את הניצוצות שהוא מחזיק; אך הדבר יכול להיעשות רק באמצעות יעקב, ולכן עשיו מקבל רק שארית ועליו "לעבוד את אחריו". ריח הוא העלאה מלמטה, והמשכת אור מקיף זקוקה להעלאה מקיפה: אצל יעקב זוהי התשובה של "מורדיו", שיבה שמעבר לכלי. הברכה ממשיכה אור שלמעלה מסדר ההשתלשלות, באמצעות כוח המדידה של יצחק, אל התורה והמצוות הגשמיות; והיא באה במרמה, בלי ידיעת יצחק, כדי לתקן את מרמת הנחש.

מבנה

1	השאלה: כיצד ראה יצחק את עשיו	¶1
עשיו הרשים את יצחק בשאלות של יראת שמים, אך מעולם לא אמר את שם ה'. הוא הפסולת של גבורת יצחק, ובכל זאת "ראשו" מונח בחיקו של יצחק.		
2	אחד-עשר הסממנים והקליפות	¶2-4
עשרה סממנים מקבילים לעשר מדרגות הקליפה, שחיותן הקדושה נבלעת בהן בגלות; האחד-עשר, הלבונה, הוא אור מקיף עליהן. שורש מקיף זה הוא "ראשו" של עשיו.		
3	הניצוצות שבעשיו וכוונת יצחק	¶5-6
עשיו מחזיק ניצוצות קדושה, נשמות גדולות העתידות לבוא. יצחק ביקש לשחררם מתוך עשיו עצמו באמצעות תוספת אור גדולה, ה"טל" וה"שמך" העליונים.		
4	טעותו של יצחק וברכתו בפועל של עשיו	¶7
אפשר לברר את עשיו רק באמצעות יעקב; לכן עשיו מקבל רק חלק מ"שמני הארץ", ורק טל "מעל", ובתנאי שיעבוד את אחריו.		
5	הריח כהעלאה מלמטה	¶8-11
כל המשכה מלמעלה נקראת על שם העלאה מלמטה; אור מקיף זקוק להעלאה מקיפה. הריח הוא העלאה זו, ו"השדה אשר ברכו הוי"ו" היא העלאה המלכות הזקוקה לסיוע מלמעלה.		
6	ריחו של יעקב: בעלי תשובה	¶12-14
בפסוק על יעקב, "בגדיו" הם "מורדיו" — בעלי תשובה, הממשיכים אור שלמעלה מכלי באמצעות התבוננות בגדולת ה' וזעקה על היותם נפרדים ממנו.		

הברכה ממשיכה אור שלמעלה מסדר ההשתלשלות אל התורה והמצוות הגשמיות, באמצעות כוח המדידה של יצחק. היא באה בלי ידיעת יצחק, ותיקנה את מרמת הנחש בכך שהמשיכה את הרוחני אל הגשמי.

מושגים

לכונה לבונה

הסממן האחד-עשר של הקטורת: אור מקיף המקיים את הקליפות מלמעלה בלי להיבלע בהן. זהו "ראשו" של עשיו, שעדיין נמצא בתחום הקדושה.

עשר כתרי הטומאה יו"ד כתרין דמסאבותא

עשר מדרגות הקליפה, המקבילות לעשר הספירות הקדושות ומקבלות מהן ניצוץ של חיות.

חיות בגלות חיות בסוד גלות

חיות קדושה הכלואה בקליפה ונבלעת בה, כך שהיא מולידה גאווה במקום ביטול.

אור מקיף ואור פנימי מקיף ופנימי

אור פנימי נכנס למקבל בהתאם ליכולת הקיבול שלו; אור מקיף גדול מכדי להיכלל בו ומשפיע עליו מבחוץ.

העלאת מיינן נוקבין העלאת מ"ן

העלאת מלמטה ("מים נוקביים") המעוררת המשכה מלמעלה; סוגה, פנימי או מקיף, קובע מה יומשך למטה.

ריחריח

אור חוזר העולה מלמטה, הקשור לגבורה ולבירור הניצוצות שנפלו; הוא "משיב את הנפש" וממשיך את האור המקיף.

בוצינא דקרדוניא בוצינא דקרדוניא

"נר החשכה", שורש הגבורות וקו המידה; מקורו של יצחק, שבאמצעותו מגיעה תוספת אור אל העולם הגשמי.

מזל לעומת זכות מזל / זכותא

זכות נמשכת לפי המדידה המסודרת של העולמות; מזל הוא המשכה שלמעלה מכל מדידה, הניתנת גם למי שאינו ראוי לה.

קטע 1 • 11

השאלה: כיצד ראה יצחק את עשיו

1 ראה ריח בני^{1,2} כריח שדה אשר³ ברכו ה'. להבין דהא יצחק הבין שהוא עשו ואיך היה חשוב בעיניו כ"כ. גם באמת אינו מובן איך היה עשו בעיני יצחק.

"ראה, ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'". [יש] להבין: הרי יצחק הבין שזה עשו, וכיצד היה חשוב כל כך בעיניו? גם, לאמיתו של דבר, אינו מובן כיצד היה עשו בעיני יצחק.

המאמר פותח בדברי יצחק, לאחר שהריח את בגדיו של הבן שבירך. השאלה היא: יצחק סבר שעשו עומד לפניו, ואם כן מדוע ריחו השפיע? עליו כל כך, ומה באמת חשב יצחק על עשו?

כי פעם אמר הכתוב כי ציד בפיו⁴ שהי' מרמהו בשאלות איך מעשרין את התבן⁵ כו'

כי פעם נאמר בכתוב "כי ציד בפיו", כלומר, שהיה מרמה אותו בשאלות כגון כיצד מעשרים את התבן וכו'.

התורה אומרת שיצחק אהב את עשו "כי ציד בפיו". חז"ל דורשים שעשו "צד" את אביו בפיו, כששאל שאלות שנשמעו יראיות, כגון כיצד מעשרים תבן, אף שאין צורך לעשרו. מכאן נראה שיצחק סבר שעשו מקפיד על המצוות.

ופעם אמר הכתוב הקל קול יעקב⁶ והיינו לפי שאמ' כי הקרה⁷ ה' אלהיך כו' וידע שעשו אין ש"ש שגור בפיו.^{8,9}

ובפעם אחרת נאמר בכתוב "הקול קול יעקב"; כלומר, משום שאמר "כי הקרה ה' אלקיך" וכו', ויצחק ידע ששם שמים אינו שגור בפיו של עשו.

אך כאשר יעקב המתחזה אמר "ה' אלקיך הקרה לפני", יצחק חשד שאין זה עשו, משום שעשו לא היה רגיל לומר את שם ה'. נמצא שיצחק ידע גם על גסותו הפנימית של עשו, ושני הפסוקים נראים כסותרים זה את זה.

אך הענין כי הנה עשו סוספיתא דדהבא¹⁰ פסולת הגבוי דיצחק שהוא בחי' מעלת הזהב על הכסף ומפסולת שלו יצא עשו ורישא דעשו בעטפוי דיצחק.¹¹

אך העניין הוא כך: עשו הוא "סוספיתא דדהבא", הפסולת של גבורה של יצחק, שהיא בחינת מעלת הזהב על הכסף, ומן הפסולת שלה יצא עשו. ו"רישא דעשו בעטפוי דיצחק" — ראשו של עשו בחיקו של יצחק.

התשובה נפתחת בדימוי קבלי: עשו הוא ה"סיגים" שנותרים מזיקוק הזהב. הזהב מסמל את גבורה, מידתו של יצחק, שבקדושה נעלית מן ה"כסף" של חסד. עשו יצא מן הפסולת הזאת, אך "ראשו" נשען בחיקו של יצחק: דבר־מה שבשורשו העליון של עשו נותר נטוע בקדושה.

קטע 2 • 211-4

אחד-עשר הסממנים והקליפות

2 ולהבין ענין רישא הנה יש י"א סממני הקטרת הצרי והצפורן כו' והם כנגד יו"ד כתרין דמסאבותא¹²

שהוא החיות שבקדושה המחיי את זלע"ז

ולהבנת ענין ה"ראש": ישנם אחד עשר סממני הקטרת, "הצרי והצפורן" וכו', והם כנגד עשר כתרין דמסאבותא; אלה הם החיות שבקדושה המחיה את זה לעומת זה.

כדי להסביר מהו "ראשו" של עשו, פונה אדמו"ר הזקן לקטרת שבמקדש, שהייתה מורכבת מאחד עשר סממנים. הם מקבילים ל"עשר כתרין דמסאבותא", מבנה הצד הטמא, ומסמלים את החיות שמקורה בקדושה ומחיה את הצד שה' ברא "זה לעומת זה", כנגד הקדושה.

כמו שיש בקדושה י"ס כך יש ממש בקליפה הארה מ"ס דקדושה. אך בקדושה עשר ולא תשע^{13, 14}

ולא¹⁵ י"א ובקליפה הוא י"א סממני הקטרת.

כשם שבקדושה יש עשר ספירות, כך ממש בקליפה יש הארה מעשר הספירות שבקדושה. אך בקדושה "עשר ולא תשע ולא אחת עשרה", ואילו בקליפה יש אחד עשר סממני הקטרת.

בקליפה יש עשר דרגות, משום שהיא מקבלת הארה מכל אחת מעשר הספירות שבקדושה. ספר יצירה קובע שבקדושה יש בדיוק עשר ספירות, "לא תשע ולא אחת עשרה", ובכל זאת בקטרת יש אחד עשר סממנים. את הסממן האחד עשר, הלבונה, יסביר המאמר בפסקה הבאה.

3 והענין כי ע"י החיות¹⁶ שנמשך בקדושה הנה כתיב וצבא השמים לך משתחוים¹⁷ שהם בטלים מחמת

שמשגיגים החיות שנמשך עליהם מקדושתו ית' משא"כ הקליפות הם מגביהים א"ע כנשר¹⁸ כו'

והענין הוא, שעל החיות הנמשכת בקדושה נאמר "וצבא השמים לך משתחוים", מפני שהם בטלים כשהם משיגים את החיות הנמשכת אליהם מקדושתו יתברך. לעומת זאת, הקליפות מגביהות את עצמן כנשר וכו'

בקדושה, הנבראים — "צבא השמים" — משתחוים לה', מפני שהם תופסים את החיות האלוהית המקיימת אותם, ועל כן הם בטלים לפנייה. הקליפות, אף שגם אותן הקדושה מחיה, עושות להפך: הן מרוממות את עצמן "כנשר", בגאווה.

בחוצפה והיינו לפי שהחיות הנמשך אליהם הוא אצלם בסוד גלות¹⁹ ולפיכך הגם שנמשך אליהם

מחיות דקדושה אינם בטלים ואדרבה מגביהים א"ע כנשר כו'²⁰ והחיות שנמשך להם הוא נבלע

בתוכם.²¹

בחוצפה. והיינו מפני שהחיות הנמשכת אליהן נמצאת אצלן בסוד גלות, ולכן אף שהיא נמשכת אליהן מן החיות שבקדושה, הן אינן בטלות; אדרבה, הן מגביהות את עצמן כנשר וכו', והחיות הנמשכת אליהן נבלעת בתוכן.

הסיבה היא שהחיות הקדושה שבתוכן נמצאת "בגלות": היא כבושה ומוסרת, ולכן הן אינן חשות בה כחיות אלוהית. במקום שתביא אותן לידי ענווה, היא נבלעת בתוכן ומזינה את תחושת היש שלהן.

אך כיצד הם חיים וקיימים מקדושה מאחר שהחיות נבלע בתוכם הנה זהו ענין לבונה²² שביי א סממני הקטורת שהוא אור המקיף עליהם מלמעלה²³ ואינו נבלע בתוכם.

אך כיצד הן חיות ומתקיימות מן הקדושה, אם החיות נבלעת בתוכן? זהו ענין הלבונה שבאחד עשר סממני הקטורת: היא אור מקיף עליהן מלמעלה, שאינו נבלע בתוכן.

מתעוררת כאן שאלה: אם החיות הקדושה נבלעת בתוכן, מה מקיים את הקליפות? התשובה היא הסממן האחד עשר, הלבונה: אור מקיף שמאיר עליהן מלמעלה ואינו נטמע בתוכן.

4 ולפי שהוא אור המקיף מלמעלה מן הדעת שלהם ואינם מרגישים בו והחיות שנמשך להם בפנימית נבלע כנייל לפיכך הם מתגאים ומגביהים אי"ע בחוצפה כנייל.

ומכיוון שהוא אור מקיף, שלמעלה מן הדעת שלהן, והן אינן מרגישות בו, ואילו החיות הנמשכות להן בפנימיות נבלעת, כנזכר לעיל, לכן הן מתגאות ומגביהות את עצמן בחוצפה, כנזכר לעיל.

מכיוון שאור הלבונה נשאר למעלה מהשגתן של הקליפות, הן אינן חשות בו; והחיות הפנימית נבלעת בתוכן. לכן שום דבר שהן חוות אינו מביא אותן לידי הכנעה, והן נעשות גאות וחצופות.

ובחיי לבונה הוא המחבר י"ס דקדושה להאיר לעי"ס דמסאבותא והוא רישא דעשו דהיינו בחי המקיף מלמעלה הוא נכלל בעטפוי דיצחק ממש בקדושה

ובחינת הלבונה היא המחברת את עשר הספירות שבקדושה, כדי שיאירו לעשר הספירות שבטומאה. והיא "ראשו של עשו": כלומר, בחינת האור המקיף מלמעלה נכללת ממש "בחקיקו של יצחק", בתוך הקדושה.

הלבונה היא החוליה המקשרת, המאפשרת לספירות הקדושות להאיר לתוך הספירות הטמאות. האור המקיף הזה הוא "ראשו של עשו": הנקודה העליונה שבעשו, שנשארת בתוך הקדושה, בחיקו של יצחק.

ולכן מצד בחינת המקיף עשו שואל איך מעשרין את התבן ומצד הפנימיות אין שיש שגור בפיו:

ולכן, מצד בחינת המקיף, עשו שואל כיצד מעשרים את התבן; ומצד הפנימיות, שם שמים אינו שגור בפיו.

כך מתיישבת השאלה שבראש המאמר. מצד שורשו המקיף הייתה לעשו משיכה אמיתית למצוות, כגון השאלה על מעשר; אך האני הפנימי שלו, שבו נבלעה החיות הקדושה, לא הביא לכך ששם ה' יהיה שגור בפיו.

קטע 3 • 51-6

הניצוצות שבעשיו וכוונת יצחק

5 והנה נודע כי החיות בעשר כתרין דמסאבותא הוא מפני כי חיל בלע ויקיאנו²⁴ ועת אשר שלט האדם²⁵ באדם לרע לו

והנה ידוע שהחיות שבעשר כתרין דמסאבותא היא משום "חיל בלע ויקיאנו", ו"עת אשר שלט האדם באדם לרע לו".

לקליפות יש חיות משום שהן "בלעו" ניצוצות קדושים, שאותם יצטרכו להוציא בסופו של דבר — "חיל בלע ויקיאנו". בדומה לכך, הזמן שבו הרע שולט באדם הוא "לרע לו": כוחו עתיד להסתיים בכך שייאלץ להשיב את הטוב שהוא מחזיק.

והוא מפני הנצוצות שנפלו בהם בתחילת בריאת העולם בשבה"כ וימלך וימת²⁶ כו' וגם²⁷ מחמת חטא עה"ד

וזהו מפני הנצוצות שנפלו בהן בתחילת בריאת העולם בשבירת הכלים — "וימלך וימת" וכו' — וגם מחמת חטא עץ הדעת הנצוצות נפלו לתוך הקליפות בשתי דרכים: בשבירת הכלים בראשית הבריאה, שעליה מרמזת התורה במלכי אדום ש"וימלך" ו"וימת", וגם בחטאו של אדם בעץ הדעת.

כמ"ש בס' הגלגולים²⁸ ולפיכך נמשך להם החיות במ²⁹ שהוא בסוד גלות כמארז"ל לא גלו ישראל³⁰ אלא כדי להוסיף עליהם גרי' וכן בעשו היו ניצוצות כמו ר"מ

כמו שכתוב בספר הגלגולים. ולפיכך נמשכת להן החיות, המצויה בהן בסוד גלות, כמאמר רז"ל: "לא גלו ישראל אלא כדי להוסיף עליהם גרים". וכך היו ניצוצות גם בעשו, כמו רבי מאיר

משום שהניצוצות מוחזקים בשבי, החיות שבקליפות נמצאת "בגלות". חז"ל אומרים שישראל גלו כדי לצרף אליהם גרים — כלומר, כדי להעלות את הנצוצות הפזורים בין האומות. גם בעשו היו ניצוצות קדושים, ועל פי המסורת נשמות גדולות שירדו ממנו או באו מצדו, החל ברבי מאיר.

ואונקלוס ושמע"י ואבטליון ועובדיה ומהם הי' ציד בפיו והי' רוצה יצחק להוציא ממנו בעצמו שלא עיי' יעקב

ואונקלוס, שמע"י ואבטליון ועובדיה; ומאלה בא "ציד בפיו". יצחק רצה להוציא אותם מעשו עצמו, ולא באמצעות יעקב נשמות נוספות כאלה היו אונקלוס הגר, החכמים שמע"י ואבטליון והנביא עובדיה. ניצוצות אלה היו המקור ל"ציד בפיו" של עשו, לדיבורו על מצוות, ויצחק רצה להוציא אותם מעשו ישירות, בלי מעורבותו של יעקב.

כי הרי גם עכשיו חיל בלע ויקיאנו רק שהוא עיי' יעקב שהוא בחי' ז"א שכל האורות שלמעלה נכללים בו והוא מתלבש ביצי' ביומין דחול בחי' עבדו זקן ביתו³¹ להעלות משם ולברר כנ"ל.³²

שהרי גם עכשיו "חיל בלע ויקיאנו", אלא שהדבר נעשה באמצעות יעקב, שהוא בחינת ז"א, שכל האורות שלמעלה נכללים בו; והוא מתלבש ביצירה בימות החול, בבחינת "עבדו זקן ביתו", כדי להעלות משם ולברר, כנזכר לעיל

בדרך כלל הנצוצות נפדים באמצעות יעקב, המייצג את ז"א, הפרצוף הכולל בתוכו את כל האורות העליונים. בימות החול הוא יורד לעולם היצירה, בדרגת אליעזר — "עבדו זקן ביתו" — כדי להעלות ולברר משם את הנצוצות.

אך יצחק רצה שיהי' זה שלא עיי' ז"א רק שיהי' התגלות האורות העליונים בעשו עצמו והוא ענין תוס' ורבו' האור

אך יצחק רצה שהדבר ייעשה שלא באמצעות ז"א, אלא שהאורות העליונים יתגלו בעשו עצמו; וזהו ענין תוספת וריכו' האור

יצחק רצה דרך אחרת: שהאורות העליונים יתגלו בתוך עשו עצמו ולא באמצעות ז"א. לשם כך נדרשה תוספת של אור, במידה גדולה יותר

כי הרי לברר הטוב מן הרע צריך להאיר שם אור רב כדי שיעיז יקלוט וילקט כל הניצוצות הנשפעים שמה.

שהרי כדי לברר את הטוב מן הרע צריך להאיר שם אור רב, כדי שעל ידו יקלוט ויאסוף את כל הניצוצות שנשפעו לשם

תוספת האור נחוצה מפני שהפרדת הטוב מן הרע דורשת אור חזק, שיוכל להוציא ולאסוף כל ניצוץ שנפל לשם

6 וזהו ויתן לך האלקים מטל השמים³³ הוא טלא דעתיקא דנטיף לז"א בחי' שמים. ומשמני הארץ שמן הוא חכמה³⁴ ואבא יסד ברתא³⁵ הנקרא ארץ ורצה להמשיך בחי' הטל והשמן דלעילא שעייז יהי העלאת הניצוצים

וזהו "ויתן לך האלקים מטל השמים": זהו "טלא דעתיקא דנטיף לז"א", בחינת שמים. "ומשמני הארץ": שמן הוא חכמה, ו"אבא יסד ברתא", הנקראת ארץ. יצחק רצה להמשיך את בחינת הטל והשמן שלמעלה, ועל ידי כך תתאפשר העלאת הניצוצות

ברכתו של יצחק נקראת כמפת אורות עליונים. "טל השמים" הוא "טלא דעתיקא", הנוסף אל ז"א, הנקרא "שמים"; "משמני הארץ" הוא שמן, סמל לחכמה, המייסדת את מלכות, "הבת" הנקראת "ארץ". יצחק רצה להמשיך את האורות העליונים האלה, כדי להעלות את הניצוצות.

כמו שאנו רואים עד"מ כשהשמש³⁶ זורח על הארץ כחום היום שואב לחלוחית הארץ ואד יעלה מן הארץ³⁷

כפי שאנו רואים, דרך משל, כשהשמש זורחת על הארץ כחום היום, היא שואבת את לחות הארץ, ו"אד יעלה מן הארץ"

המשל הראשון: חום השמש שואב את לחות האדמה כלפי מעלה כאדים. אור חזק מלמעלה מעלה אליו את מה שנמצא למטה

וכן בנר לפני האבוקה הגדולה שואבת אור הנרות כך עיי הארה עליונה הבאה בתוס' ורבי מלמעלה שואב ולוקט כל הניצוצין שנפלו למטה.

וכן נר העומד לפני אבוקה גדולה — היא שואבת את אור הנרות. כך, באמצעות הארה עליונה הבאה מלמעלה בתוספת ובריכוז, נשאבים ונאספים כל הניצוצות שנפלו למטה.

המשל השני: שלהבת קטנה המונחת סמוך לאבוקה גדולה נמשכת אליה. כך אור גדול, שנוסף מלמעלה, היה מעלה אליו את הניצוצות שנפלו ומכנס אותם

אך הארה זו צריך להיות בתוס' ורבי דייקא בחי' ברכה שהיא למעלה מסדר ההשתלשלות שלפי סדר ההשתלשלות לא הי' עשו כדאי לו.

אך הארה זו צריכה להיות דווקא בתוספת ובריכוז, בחינת ברכה, שהיא למעלה מסדר ההשתלשלות; שכן לפי סדר ההשתלשלות עשו לא היה ראוי לכך.

אור כזה אינו יכול לבוא בסדר הרגיל של העולמות, כי לפי הסדר הזה עשו לא היה ראוי לו. הוא צריך לבוא כ"ברכה" — מתנה מלמעלה מסדר ההשתלשלות.

קטע 4 • 71

טעותו של יצחק וברכתו בפועל של עשיו

7 וזהו ואברככה לפני³⁸ ה'. לפני הוי' דוקא והרצון שהי' ליצחק להמשיך לעשו עצמו שלא עי' יעקב הוא מפני שראה אותו מלמעלה למטה

זהו [פירוש] "ואברככה לפני הוי': דווקא "לפני הוי'". רצונו של יצחק להמשיך את הברכה לעשו עצמו, ולא באמצעות יעקב, נבע מכך שראה אותו מלמעלה למטה,

יצחק אמר לעשו שיברך אותו "לפני הוי'" — השם שעומד למעלה מסדר העולמות. הוא רצה לתת את הברכה לעשו ישירות, מפני שראה אותו מלמעלה, מצד שורשו העליון ביותר של עשו.

עיי' בחי' לבונה³⁹ שהוא בחי' המקיף ע"כ רצה להמשיך בו בחי' גלוי המקיף בתוס' ורבו' אור.

באמצעות בחינת לבונה, שהיא בחינת המקיף; לכן רצה להמשיך בו גילוי של המקיף, בתוספת ובהרבות אור

יצחק ראה את עשו דרך הלבונה שלו — שורשו המקיף שבקדושה — ולכן רצה לגלות בעשו את האור המקיף הזה בתוספת אור גדולה

אך מ"מ טעה בזה שאין עשו כדאי בבחי' זו כ"א עיי' יעקב שלפי שאם הי' החיות נמשך אל עשו יבלע ח"ו כמקדם או שלא יהיה מבחי' עשו כלום

אולם בכל זאת טעה בכך, שכן עשו אינו ראוי לבחינה זו אלא באמצעות יעקב. אילו הייתה החיות נמשכת לעשו, היא הייתה נבלעת בו, חס ושלום, ככפעת הקודמת, או שלא היה נשאר כלל משהו מבחינת עשו

אבל יצחק טעה: עשו יכול לקבל זאת רק באמצעות יעקב. אילו האור היה ניתן לו ישירות, הוא היה נבלע בו, ככפעת הקודמת, ומזין את גאוותו; או שהיה מציף אותו, כך שלא היה נשאר ממנו דבר

אבל שיהא לאהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא א"א כ"א עיי' יעקב ז"א דקדושה שעיי' יתברר מעשו ויוכלל בקדושה

אך הפיכת החושך לאור והמרירות למתיקות אינה אפשרית אלא באמצעות יעקב, ז"א דקדושה, שבאמצעותו יתברר מה שבעשו וייכלל בקדושה.

המטרה האמיתית היא להפוך חושך לאור ומרירות למתיקות, כך שמה שיש בעשו יתברר ויהפוך לחלק מהקדושה. הדבר אפשרי רק באמצעות יעקב, ז"א דקדושה

ולכן הסכים יצחק ג"כ לברכת יעקב אח"כ ולעשו אמר הנה משמני הארץ⁴⁰ כו' משמני מקצת שמני^{41, 42} (וליעקב א' ומשמני בתוס' וא"ו)

לכן הסכים יצחק לאחר מכן גם לברכת יעקב. ולעשו אמר: "הנה משמני הארץ" וגו' — "משמני", כלומר חלק מן השמן; ואילו ליעקב אמר "ומשמני", בתוספת ו'.

לכן הסכים יצחק לאחר מכן לברכת יעקב. ההבדל בניסוח מראה את ההבדל בין הברכות: עשו קיבל "משמני" — רק חלק מן השמן — ואילו יעקב קיבל "ומשמני", בתוספת ו', שמשמעותה תוספת

דהיינו מתמצית הנשאר משמן שנמשך אל הארץ שם יהיה מושבך בחיי פנימי ומטל השמים של יעקב יומשך לך ג"כ

כלומר, מן השארית שנותרה מן השמן שנמשך אל הארץ: "שם יהיה מושבך" — הבחינה הפנימית. וגם "מטל השמים" של יעקב יימשך אליך.

חלקו של עשו ב"שמן" הוא רק מה שנותר לאחר שהשמן ירד לארץ, וזהו "מושבך" — הבחינה הפנימית שלו. הוא יקבל גם משהו מ"מטל השמים" של יעקב.

אבל אינו אלא מעל דהיינו בחיי מקיף בלבד (משא"כ⁴³ ביעקב ויתן לך) ובתנאי ואת אחיך תעבוד⁴⁴ שתהיי בטל אל בחיי יעקב שעיי יהי עליי דוקא כניל:^{45, 46, 47}

אך הוא ניתן רק "מעל", כלומר בבחינת המקיף בלבד — שלא כמו אצל יעקב, שנאמר לו "ויתן לך"; וזאת בתנאי "ואת אחיך תעבוד", שתהיה בטל לבחינת יעקב, שכן דווקא באמצעותה תהיה עלייה, כפי שהוסבר לעיל.

לעשו הדבר מגיע רק "מעל", כאור מקיף, ואילו ליעקב הוא ניתן בפועל. הדבר מותנה בכך שעשו "יעבוד את אחיו": רק אם ייכנע ליעקב יוכל להתעלות.

קטע 5 • 81-11

הריח כהעלאה מלמטה

8 ועתה יבואר⁴⁸ הכתוב ראה ריח בני כו'. כי הנה יצחק רצה להמשיך בחיי מקיף ולבונה כניל וכל המשכה הוא עיי העלאת מ"ן כנודע.⁴⁹

עתה יוסבר הפסוק "ראה ריח בני" וגו'. יצחק רצה להמשיך את בחינת המקיף והלבונה, כפי שהוסבר לעיל; וכל המשכה נעשית באמצעות העלאת מ"ן, כידוע.

כעת המאמר חוזר אל הפסוק עצמו. יצחק רצה להמשיך את האור המקיף, את ה"לבונה"; ועל פי הקבלה, כל המשכה מלמעלה — "מים דכורין" — מתעוררת בעקבות עלייה מקבילה מלמטה, "מים נוקבין".

והנה להמשכת מ"ד של פנימי די בהעלאת מ"ן בבחי פנימי אבל להמשכי מ"ד של מקיף צ"ל העלאת מ"ן ג"כ בבחי מקיף.⁵⁰

כדי להמשיך מ"ד של הפנימיות, מספיקה העלאת מ"ן בבחינת פנימיות; אך כדי להמשיך מ"ד של המקיף, גם העלאת המ"ן צריכה להיות בבחינת מקיף.

ההתעוררות מלמטה צריכה להתאים למה שהיא מעוררת מלמעלה. אור פנימי זקוק להתעוררות פנימית בלבד, ואילו כדי להמשיך אור מקיף, גם ההתעוררות מלמטה צריכה להיות מקיפה.

9 והנה ריח הוא העלאת מ"ן שהוא בחי' אור חוזר.⁵¹ והוא מהגבורות כמו שרואים שתפוח מתוק אין בו ריח.

הריח הוא העלאת מ"ן, שהיא בחינת אור חוזר. הוא נובע מן הגבורות, כפי שאנו רואים שבתפוח מתוק אין ריח. ריח הוא העלייה מלמטה, "אור חוזר" העולה בחזרה אל מקורו. הוא נובע מן הגבורה, צד הכוח והדין: לתפוח מתוק אין ריח.

רק החמוץ וכל הדברים החריפים יש בהם ריח חזק. והוא לפי שהעלאת מ"ן הוא בירורים מניצוצות שנפלו בשכ"כ.

רק לדברים חמוצים ולכל הדברים החריפים יש ריח חזק. זאת מפני שהעלאת מ"ן היא בירור ניצוצות שנפלו בשבירת הכלים. רק לדברים חמוצים וחריפים יש ריח חזק. הטעם לכך הוא שהעלייה מלמטה מורכבת מבירור ניצוצות שנפלו בשבירת הכלים, השייכת לדין. חמור; לכן הריח קשור לחריפות ולחומרה.

ולכן בכל המצות לא נאמר ריח ניחוח⁵² כמו בקרבנות שהוא ע"י שמעלין נפש הבהמה ומתהפך ועולה ונכלל באש שלמעלה.

לכן לא נאמר בכל המצוות "ריח ניחוח", כפי שנאמר בקרבנות, שבהם מעלים את נפש הבהמה, והיא מתהפכת ועולה ונכללת באש שלמעלה.

לכן התורה אומרת "ריח ניחוח" על הקרבנות, ולא על שאר המצוות. הקרבן מעלה את נפש הבהמה, שמתבררת ונבלעת באש שלמעלה: זהו בירור מלמטה, ולכן הוא נקרא "ריח".

10 והנה הריח משיב את הנפש דהיינו מה שהיה בתחלה בבחי' הסתלקות המוחין חוזר ומאיר כאדם שהוא נרדם וע"י הריח הוא חוזר ומקיץ.

הריח משיב את הנפש: כלומר, מה שהיה בתחילה במצב של הסתלקות המוחין חוזר ומאיר, כמו אדם שנרדם, ועל ידי הריח הוא חוזר ומתעורר.

הריח "משיב את הנפש": אדם שהתעלף, ומוחו הסתלק, מתעורר מחדש בעזרת ריח.

דהיינו ע"י השינה היה השכל בהעלם. ואח"כ כשניער משנתו הנה השכל מאיר בו בגילוי והכל נעשה ע"י הריח שהוא אור החוזר ממטה למעלה.

כלומר, בשינה השכל היה בהעלם. לאחר מכן, כשהתעורר משנתו, השכל מאיר בו בגילוי. כל זה נעשה באמצעות הריח, שהוא אור חוזר מלמטה למעלה.

בשינה השכל נסתר, וכשהאדם מתעורר הוא שוב מאיר בגילוי. הריח, אור העולה מלמטה, הוא שמחולל זאת.

וזהו ענין נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני. והנה עשו לא היה בו בחי' גילוי פנימי' כי הפנימי' שלו נבלע כנ"ל רק שהוא בחי' המקיף ולכונה.

זהו ענין "נחת רוח לפני", שאמרתי ונעשה רצוני". לעשו לא היה גילוי של בחינת פנימיות, שכן הפנימיות שלו נבלעה בו, כפי שהוסבר לעיל; הוא היה רק בבחינת המקיף והלכונה.

חז"ל מכנים את "ריח הניחוח" של הקרבן נחת רוח לה', מפני שרצונו נעשה: תגובה מלמטה "מעוררת" את התענוג שלמעלה. לעשו, לעומת זאת, לא הייתה קדושה פנימית גלויה, שכן היא נבלעה בו; כל שהיה בו הוא שורשו המקיף, הלכונה.

וזהו וירח את ריח בגדיו⁵³ הוא בחי' המקיפים שיהיה מזה ריח הוא העלאת מ"ן להמשיך המקיף מטל השמים:⁵⁴

זהו "וירח את ריח בגדיו": הבגדים הם בחינת המקיפים, ומהם יבוא הריח — כלומר העלאת מ"ן — כדי להמשיך את המקיף מ"טל השמים".

יצחק הריח את "בגדיו" של עשו: הבגדים מקיפים את הגוף, והם מסמלים את האורות המקיפים. מהם אמור לבוא ריח, כלומר עלייה מלמטה, שתוכל להמשיך את האור המקיף של "טל השמים".

11 כריח שדה אשר ברכו⁵⁵ ה'. הנה השדה הוא בחי' מלי' דאצי' שיש בה ג"כ בחי' העלאת מ"ן ויש בזה ב' בחי'⁵⁶ הא' היא העלאת מ"ן בטבעה ומאליה וממילא כמ"ש למען יזמר⁵⁷ כבוד ולא ידם.

"כריח שדה אשר ברכו ה'". השדה הוא בחינת מלכות דאצילות, שיש בה גם העלאת מ"ן. יש בכך שתי בחינות. הראשונה היא העלאת מ"ן בטבעה, מעצמה וממילא, כמו שנאמר: "למען יזמר כבוד ולא ידם".

"השדה" מסמלת את מלכות דאצילות, הבחינה המקבלת, שגם היא עולה אל ה'. יש לכך שתי דרכים. האחת היא טבעית ומתמדת, כמו בפסוק "למען יזמר כבוד ולא ידם".

קארי תדיר⁵⁸ לנהורא עלאה ולא שכיך כו' והוא העלאת מ"ן לפנימי' דהיינו לעורר המשכת הקו. ויש העלאת⁵⁹ מ"ן שצריך סיוע מלמעלה שאין כח בה להעלות מ"ן מעצמה.

"קארי תדיר לנהורא עלאה ולא שכיך" וגו'. זוהי העלאת מ"ן לפנימיות, כלומר לעורר את המשכת הקו. ויש העלאת מ"ן הזקוקה לסיוע מלמעלה, מפני שאין בכוחה להעלות מ"ן מעצמה.

תיקוני זוהר מתאר את מלכות כקוראת תמיד אל האור העליון ואינה שוקטת; עלייה זו ממשיכה את הקו, קו האור המסודר הנכנס לעולמות. הסוג השני של העלאת מ"ן זקוק לסיוע מלמעלה, מפני שלמלכות אין כוח לחולל אותו בעצמה.

והוא בחי' מקיף שהוא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה בעצמו (שהקו⁶⁰ מאיר לתוך מקום החלל עצמו)

זוהי בחינת המקיף, כלומר גילוי אור אין סוף ברוך הוא עצמו — שהרי הקו מאיר לתוך מקום החלל עצמו.

העלייה השנייה מכוונת אל האור המקיף: גילוי אור אין סוף עצמו, המאיר, כפי שנאמר בסוגריים, אל תוך מקום החלל עצמו ולא רק באמצעות הקו המדוד.

והנה העלאת מ"ן של בחי' פנימי' הוא בחי' בארה של מרים⁶¹ שהוא מעיין הנובע מאליו משא"כ העלאת מ"ן של המקיף כתיב באר חפרוה שרים.⁶²

העלאת מ"ן של בחינת הפנימיות היא בחינת בארה של מרים, מעיין הנובע מעצמו; ואילו על העלאת מ"ן של המקיף נאמר: "באר חפרוה שרים".

עלייה פנימית דומה לבארה של מרים, שנבעה מעצמה. עלייה מקיפה דומה לבאר שחפרו "שרים": היא דורשת מאמץ וסיוע מלמעלה.

ויכרו שם עבדי יצחק⁶³ באר. עבדי יצחק הן המשכות מבחי' יצחק שהוא עיקר האבות⁶⁴ מבחי' בוצינא דקרדוניתא⁶⁵ מקור הגבורות כמ"ש כי אתה אבינו.^{66, 67}

"ויכרו שם עבדי יצחק באר". עבדי יצחק הם ההמשכות מבחינת יצחק, שהוא עיקר האבות, מבחינת בוצינא דקרדוניתא, מקור הגבורות, כמו שנאמר "כי אתה אבינו".

עבדי יצחק ש"חפרו באר" הם הכוחות הנמשכים מיצחק, עיקר האבות, ושורשם ב"בוצינא דקרדוניתא", מקור הגבורות והמידה. חז"ל מייחסים ליצחק את הפסוק "כי אתה אבינו".

ולכן כתיב ויריבו רעי גר⁶⁸ לאמר לנו המים שבחי' המקיף נמשך גם אליהם מלמעלה שאינו נבלע כמו בחי' פנימי שלהם כנ"ל. וזהו אשר ברכו הוי"ה שהוא ע"י סיוע מלמעלה כנ"ל:

לכן נאמר: "ויריבו רועי גרר לאמור לנו המים", שכן בחינת המקיף נמשכת גם אליהם מלמעלה ואינה נבלעת, כפי שנבלעת בחינת הפנימיות שלהם, כמבואר לעיל. זהו "אשר ברכו הוי"ה" — המשכה שבאה באמצעות סיוע מלמעלה, כמבואר לעיל.

רועי גרר רבו על המים מפני שהאור המקיף מגיע אפילו אל מי שאינם בקדושה, מלמעלה, בלי להיבלע כפי שנבלעת בהם החיות הפנימית. "אשר ברכו הוי"ה" פירושו שסוג זה של עלייה נעשה בסיוע מלמעלה.

קטע 6 • 12-14

ריחו של יעקב: בעלי תשובה

12 והנה כ"ז הוא הבנת הפסוק לפי דעתו של יצחק שהבין שעשו היה לפניו. אך באמת היה זה יעקב. ואיך יבואר בחי' זו על יעקב:

כל זה הוא פירוש הפסוק לפי דעתו של יצחק, שסבר שעשו עומד לפניו. אך למעשה היה זה יעקב. כיצד, אם כן, יש להסביר? בחינה זו ביחס ליעקב

עד כאן פורש הפסוק מנקודת מבטו של יצחק, משום שחשב שהוא מברך את עשו. אבל למעשה היה זה יעקב, ולכן המאמר שואל כעת כיצד "הריח" והברכה המקיפה שייכים ליעקב.

13 הנה איתא במדרש וירח את ריח בגדיו. בוגדיו⁷⁰.⁶⁹ בחיי בעלי תשובה שהוא בחיי מקיף דמשכין ליה בחילא יתיר.

נאמר במדרש: "וירח את ריח בגדיו": [קרא] "בוגדיו"; [זוהי] בחינת בעלי תשובה, שהיא בחינת מקיף, שכן הם ממשיכים אותו בכוח רב יותר.

המדרש קורא את "בוגדיו" כ"בוגדיו": אפילו החוטאים שבצאצאי יעקב מפיצים ריח. אלה הם בעלי תשובה, השבים אל ה', השייכים לבחינת המקיף, משום שהם ממשיכים אור אלוקי בעוצמה רבה יותר.

שבזוהר אמר⁷¹ ע"פ ואברהם זקן⁷² בא בימים⁷³ כו'. זכאין אינון מארי דתיובתא דמשכין כו'. פי' למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת שאין לו בחיי כלי להכיל.

שהרי בזוהר נאמר על הפסוק "ואברהם זקן בא בימים" וכו': "אשרי הם בעלי התשובה, שממשיכים" וכו'. הכוונה היא שהם ממשיכים אור למעלה ממה שהנשמה מסוגלת לשאת, ואין לו בחינת כלי שיכיל אותו.

הזוהר משבח את בעלי התשובה, הממשיכים אור בעוצמה רבה יותר. כלומר, הם מגיעים למעלה ממה שהנשמה יכולה להכיל, לאור שאין לו "כלי" שיכיל אותו; זהו פירוש המושג "מקיף".

14 וכמעשה דר"א בן דורדיא.⁷⁴ משא"כ באברהם כתיב בא בימים.⁷⁵ בחיי כלי ולבוש כו'. והעלאת מ"ן כזה שהוא בחיי מקיף⁷⁶ הוא מפני שמתבונן בגדולת א"ס כ"ה בעצמו ובכבודו.

וכמו בסיפורו של רבי אלעזר בן דורדיא. לעומת זאת, על אברהם נאמר "בא בימים": בחינת כלי ולבוש וכו'. העלאת מ"ן כזאת, שהיא בחינת מקיף, נובעת מהתבוננות בגדולתו של אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו.

רבי אלעזר בן דורדיא, שלאחר חיים של חטא שב בתשובה בעוצמה כה רבה עד שמת בבכיו ונקבע לו חלק לעולם הבא: תשובה החורגת מכל "כלי". לעומתו, נאמר על אברהם "בא בימים", וימיו יוצרים כלי ולבוש מדודים. ההעלאה המקיפה נובעת מהתבוננות בגדולתו של אין סוף עצמו.

כי אני הוי"ה לא שנית⁷⁷ כתיב רק הודו על ארץ ושמים.⁷⁸ וירם קרן לעמו⁷⁹ כו'. ונקי בחיי בעי"ת אף מי שאין עבירות בידו.⁸⁰

שהרי כתוב: "כי אני הוי" לא שנית"; רק "הודו על ארץ ושמים, וירם קרן לעמו" וכו'. ואדם נקרא בעל תשובה גם אם אין בידו עבירות,

ה' עצמו אינו משתנה; רק "הודו" משתקף על הארץ והשמים, והוא "הרים קרן לעמו". מתוך התבוננות בכך אדם יכול להיקרא בעל תשובה גם בלי שחטא.

רק צועק על הפירוד כו'. והוא בחי' ריח שהיא העלאת מ"ן לבחי' מקיף להמשיך בחי' מקיף דלעילא מטל השמים כו':

אלא שהוא זועק על הפירוד וכו'. זוהי בחינת הריח, שהיא העלאת מ"ן לבחינת מקיף, כדי להמשיך את בחינת המקיף שלמעלה, מ"טל השמים" וכו'.

אדם כזה זועק על היותו נפרד מה'. הזעקה הזאת היא ה"ריח": העלאה בבחינת מקיף, הממשיכה מלמעלה את האור המקיף, את "טל השמים".

קטע 7 • 151-16

מה הוסיפה הברכה, ומדוע באה במרמה

15 אך להבין כ"ז והלא יעקב הוא בחי' קדושה ובלא"ה נמשכים בו כל האורות עליונים א"א ואו"א כנ"ל.

אך כדי להבין את כל זה: הרי יעקב הוא בחינת קדושה, וגם בלעדי זאת נמשכים בו כל האורות העליונים, אריך אנפין ואבא? ואמא, כנזכר לעיל

שאלה: יעקב קדוש וכבר מקבל את כל האורות העליונים, אריך אנפין ("הפנים הארוכות", הבחינה הפנימית של כתר) ואבא ואמא. מה עוד? מוסיפה הברכה

אך הברכה היא בתוס' ורבו' המשכה מלמעלה מסדר ההשתלשלו' שאינו לפי ערך ההשתלשלו' כדי להיות ורב דגן ותירוש⁸¹ אלו הלכות ואגדות שנתלכשו בלבושים גשמיים זרעים בחסד כו'

אלא שהברכה היא תוספת וריכו' של המשכה מלמעלה מסדר ההשתלשלות, שאינה לפי ערך ההשתלשלות, כדי שיהיה "ורוב דגן ותירוש". אלה הם ההלכות והאגדות, שהתלכשו בלבושים גשמיים: זרעים בחסד וכו'.

התשובה היא שהברכה מביאה תוספת אור ממעל לסדר ההשתלשלות, שלא לפי ערכו. "ורוב דגן ותירוש" הם ההלכות והאגדות שבתורה, המלוכשות בלבושים גשמיים, כגון סדר זרעים, המקביל לחסד.

וכן כל התורה ספורי מעשיות כו' וכן נביאים שופטים מעשה דשמשון ופלגש בגבעה וכן כל מעשה המלכים וספורי מעשיות שבגמ' דרבנ"ח⁸² ודומיהן הכל מרומז בהן סודות התורה, ועד"ז ג"כ מעשה המצות

וכך גם כל התורה, הסיפורים וכו'; וכן הנביאים, שופטים, מעשה שמשון והפילגש בגבעה; וכן כל מעשי המלכים וסיפורי, הגמרא על רבה בר בר חנה וכיוצא בהם — בכולם רמוזים סודות התורה. וכך גם מעשי המצוות

כך הדבר גם בסיפורי התורה, בתיאורים שבנביאים (שמשון, הפילגש בגבעה ומעשי המלכים), ובסיפורים המופלאים על רבה בר בר חנה. בגמרא: בכולם טמונים סודות התורה. כך גם במצוות המקומות באמצעות חפצים גשמיים

שע"י סוכה ולולב וציצית ותפילין גשמיים יהיה המשכת אוא"ס ב"ה שלמע' מעלה מהשתלשלותי שלפי ערך וסדר השתלשלות בעשי החיות מצומצם מאד ובכדי שיאיר אור רב מאא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו הוא

שעל ידי סוכה ולולב, ציצית ותפילין גשמיים נמשכת אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה, למעלה מהשתלשלות. שכן לפי המידה וסדר ההשתלשלות החיות שבעשיה מצומצמת מאד; וכדי שיאיר אור רב מאין סוף ברוך הוא עצמו ובכבודו, הדבר נעשה

על ידי סוכה, לולב, ציצית ותפילין גשמיים נמשך אור אין סוף שלמעלה מסדר העולמות. לפי הסדר הרגיל, החיות המגיעה לעולם העשיה מצומצמת מאד.

ע"י יצחק דייקא שהוא שרש הגבורות בוצינא דקרדוניתא שהוא קו המדה⁸³ שמוודד להיות חכם כו' ומשם נמשך תוס' אור וגילוי גם בעשי הגשמי.⁸⁴

דווקא על ידי יצחק, שהוא שורש הגבורות, בוצינא דקרדוניתא, שהיא קו המידה המודד "להיות חכם" וכו'; ומשם נמשכת תוספת אור וגילוי גם בעשיה הגשמית.

כדי שאור רב מאין סוף עצמו יאיר שם, עליו לעבור דרך יצחק, שורש הגבורות, בוצינא דקרדוניתא: "קו המידה" הקובע את חלקו של כל אדם, כגון אם יהיה חכם. ממקור זה של המידה נמשכת היכולת להביא תוספת אור גם לעשיה הגשמית.

16 וזהו ויתן לך האלקים⁸⁵ גם בבחי' צמצום⁸⁶ וקאי ויתן על בחי' הוי"ה האמור למעלה בפ' אשר ברכו⁸⁷ ה' ואף גם זאת בלי דעתו של יצחק⁸⁸ רק בא אחיך במרמה⁸⁹

וזהו "ויתן לך האלקים": גם בבחינת צמצום; ו"ויתן" מוסב על בחינת הוי' שנזכרה לעיל בפסוק "אשר ברכו ה'". ואף זאת הייתה, בלי ידיעת יצחק, אלא ש"בא אחיך במרמה"

הברכה פותחת במילים "ויתן לך האלקים": אלקים הוא שם המורה על צמצום, על כך שה' מצמצם את עצמו, ולכן הברכה מגיעה גם לרובד המצומצם והגשמי. "ויתן" ממשיך את אור הוי', שנזכר בפסוק הקודם ("אשר ברכו ה'"), את האור שמעל להשתלשלות. יעקב קיבל זאת בלי שיצחק ידע, באמצעות "מרמה"

שא"א להתלבש בבחי' הדעת וכענין שאמרו לאו בזכותא תליא מילתא⁹⁰ אלא במזלא תליא מילתא כי ענין בזכותא הוא לפ"ע ההשתלשלות שכך ראוי לו

שכן אי אפשר להתלבש בבחינת דעת; וכענין שאמרו: "לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא". שכן ענין הזכות הוא לפי ערך ההשתלשלות, כלומר, שזהו הראוי לו

הדבר היה צריך להינתן בלי ידיעת יצחק, משום שאור כה נעלה אינו יכול להיקלט בדעת, בהכרח המודעת. התלמוד מלמד שיש דברים שאינם תלויים בזכות אלא במזל, שהוא שורש נעלה יותר: הזכות מתנהלת לפי המידה שקובעת ההשתלשלות, כלומר, לפי מה שהאדם ראוי לו.

משא"כ במזל הוא למעלה מלפ"ע אף שאינו ראוי כו' והיה צריך לזה לתקן חטא עה"י^{91,92} שהיה ג"כ במרמה ופתוי של נחש

אבל מזל הוא למעלה מן המידה, אף על פי שאינו ראוי וכו'. והיה צורך בכך כדי לתקן את חטא עץ הדעת, שאף הוא נעשה במרמה ובפתוי הנחש,

המזל נותן למעלה מכל מידה, גם למי שאינו ראוי לכך. המרמה נדרשה כדי לתקן את חטא עץ הדעת, שאף הוא בא במרמה, בפיתוי הנחש.

שע"י נתגשמו העולמות ונעשה עירוב גשמיות ברוחניות⁹³ ולתקן זה עשה מהפוך אל הפוך והמשיך רוחניות ואורות העליונים שיהיה נמשך גם לגשמיות.

שבגללו נעשו העולמות גשמיים ונוצר ערבוב של גשמיות ורוחניות. כדי לתקן זאת הוא עשה מהפך מן הקצה אל הקצה, והמשיך רוחניות ואורות עליונים כדי שיימשכו גם אל הגשמיות.

החטא הזה הפך את העולמות לגשמיים וערבב בין הגשמיות לרוחניות. כדי לתקן זאת, יעקב הפך את הדבר להיפוכו: מרמה כנגד מרמה, והמשיך את הרוחניות ואת האורות העליונים אל תוך הגשמיות עצמה.

משא"כ אלו לא קבל יעקב הברכות היה נמשך מן התורה רק ברוחניות לבד כמו שהוא למעלה וכדה על שכמה⁹⁴ כו':^{95,96}

אבל אילו יעקב לא קיבל את הברכות, הייתה נמשכת התורה רק ברוחניות, כפי שהיא למעלה, וכמו "וכדה על שכמה" וכו'.

אילו יעקב לא קיבל את הברכות, אור התורה היה נשאר רוחני בלבד, כפי שהוא למעלה: כמו הכד של רבקה שנישא גבוה "על שכמה". בזכות הברכות הוא יורד אל לימוד התורה הגשמי ואל קיום המצוות הגשמיות.

בעבודה

"ריח" מקיף עולה מבעל התשובה: מי שמתבונן בגדולת אין סוף עצמו וזועק על היותו נפרד ממנו. כל אדם יכול להיקרא בדרך זו בעל תשובה, גם אם אין בו חטאים. ובאמצעות לימוד תורה וקיום מצוות בגשמיות — סוכה, לולב, ציצית ותפילין — נמשך אל העולם הגשמי אור שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות.

שאלות לשיחה

1. כיצד מסבירים אחד-עשר הסממנים הן את שאלותיו של עשיו בענייני יראת שמים והן את היעדר שם ה' מפיו?
2. מדוע חיות הקדושה עושה את צבא השמים לענווים, אך את הקליפות לגאות?
3. מה הייתה טעותו של יצחק כשרצה לברך את עשיו ישירות, וכיצד מראות המילים בפועל של ברכת עשיו שהטעות תוקנה?
4. מדוע המשכת אור מקיף זקוקה להעלאה מקיפה מלמטה, וכיצד תשובה היא העלאה כזו גם אצל מי שאין בו חטאים?
5. מדוע הייתה הברכה צריכה לבוא במרמה ובלי ידיעת יצחק, וכיצד הדבר מתקן את חטא עץ הדעת?

הערות

פסוק 1

1 ראה ריח בני

כולל שני תעתיקים נוספים של המאמר, שאפשר להשוותם לנוסח כאן.
הערת קה"ת
ב' נוסחאות אחרות בסה"מ תקס"ה ע' יז. הנחה אחרת מהמאמר עם הגהות באוה"ת כרך ד תתכט, ב. כרך ז תתתיט, א. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. מאמר זה נזכר באוה"ת ואתחנן כרך ו ע' ב'תסז. ד"ה זה בסה"מ תרל"ט ח"א ע' כו מיוסד על מאמר זה. וראה במ"מ לשם. ראה עבודת הלוי לא, ב.

2 ראה ריח בני

דברי יצחק לאחר שהריח את בגדי הבן שסבר שהוא עשוי; זהו הפסוק שהמאמר כולו מבאר.

בראשית כ"ז:27

וַיֵּגֶשׁ וַיִּשְׁקֵלּוּ וַיֵּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רֹאֵה רִיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שֶׁהָאֵשׁ בִּרְכוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כו.

3 דברי יצחק לאחר שהריח את בגדי הבן שסבר שהוא עשוי; זהו הפסוק שהמאמר כולו מבאר.

בראשית כ"ז:27

וַיֵּגֶשׁ וַיִּשְׁקֵלּוּ וַיֵּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רֹאֵה רִיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שֶׁהָאֵשׁ בִּרְכוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 כי ציד בפיו

יצחק אהב את עשו "כי ציד בפיו"; המאמר מפרש זאת על שאלותיו של עשו שנשמעו יראיות.

בראשית כ"ה:28

וַיֹּאֲהֵב יִצְחָק אֶת־עֶשָׂו כִּי־צִיד בְּפִיו וַיִּרְבֶּקֶה אֹהֶבֶת אֶת־יִצְחָק:

Now Isaac loved Esau, because he did eat of his venison; and Rebekah loved Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, כה.

5 איך מעשרין את התבן

מסביר מדוע בחר עשו להרשים דווקא את יצחק בשאלה על מצוות מעשר.

הערת קה"ת

בלקו"ש חכ"ה ע' 121 מבאר הטעם שרימה ליצחק במצוות מעשר דוקא ע"ש.

6 הקל קול יעקב

חשדו של יצחק כשנגע ביעקב המחופש: הקול קול יעקב והידיים ידי עשו.

בראשית כ"ז:22

וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמָּשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הֲקֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֶשָׂו:

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כב.

7 כי הקרה ה' אלקיך

תשובתו של יעקב, שבה הזכיר את שם ה', ועוררה את חשדו של יצחק שהדובר אינו עשו.

בראשית כ"ז:20

וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מִהֲיָה מְהֵרָה לְמִצָּא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנַי:

And Isaac said unto his son: 'How is it that thou hast found it so quickly, my son?' And he said: 'Because the L-RD thy G-d sent me good speed.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כב.

8 אין ש"ש שגור בפיו

המדרש אומר שעשו אינו מזכיר את שם הקדוש ברוך הוא; זהו המקור לחשדו של יצחק.

בראשית רבה ס"ה:י"ט-כ"ט-20

... בני, אביך נתברך בן שבעים וחמש שנים, ואתה בן ששים ושלוש שנים. ויאמר כי הקרה ה' אלקיך לפני רבי יוחנן וריש לקיש חד מנהון אמר: אם לקורבנך המציא לך הקדוש ברוך הוא, שנאמר: (בראשית כב): וישא אברהם את עיניו, וירא והנה איל, למאכלך על אחת כמה וכמה! ואוחרנא אמר: אם לזווגך המציא לך, דכתיב (שם כה): הקרה נא לפני היום. וכתיב (שם): וירא והנה גמלים באים, למאכלך על אחת כמה וכמה! כי הקרה ה' אלקיך לפני רבי יוחנן אמר: לעורבא, דאייתי נורא על קניה, בשעה שאמר: כי הקרה ה' ...

"Isaac said to his son: How is it that you were so quick to find it, my son? And he said: Because the L-rd your G-d coordinated it before me" (Genesis 27:20). "Isaac said to Jacob: Please approach, that I may feel you, my son, are you my son Esau or not?" (Genesis 27:21). "Isaac said to his son: How is it that you were so quick to find it, my son?" - you were so quick to find the blessing, my son? Your father was blessed at seventy five ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר פס"ה. פרש"י פרשתנו כז, כא. בד"ה ויתן לך תשכ"ח נדפס בסה"מ מלוקט כרך ד ע' סד הערה 14 וז"ל: "בכ"ר פרשתנו (פס"ה, יט) "שאין עשו

מזכיר שמו של הקבי"ה". ולכאורה צ"ל שכ"ה גם הכוונה בפירוש רש"י שם. כי באם נאמר שכוונת רש"י היא רק "שאינן ש"ש שגור בפיו" (אבל לפעמים הוא מזכירו) — זה שאמר (פעם אחת) "כי הקרה ה' אלקיך" (פרשתינו שם, כ) לא היה מטיל ספק אצל יצחק אם זה עשו. ולהעיר שבד"ה ויתן לך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע"ה) מביא מפרש"י "דאין עשו מזכיר שם שמים" עכ"ל שם בהערה 14.

9 וידע שעשו אין ש"ש שגור בפיו

רש"י מסביר את חשדו של יצחק: עשו לא היה רגיל לדבר בשם שמים

Rashi on Genesis 27:21 כ"ז: על בראשית כ"ז: רש"י

גשה נא ואמשר. אָמַר יִצְחָק בְּלִבּוֹ אֵין דֶּרֶךְ עֲשׂוֹ לְהִיטּוֹת שֵׁם שְׁמַיִם שְׁגוֹר בְּפִיו, וְזֶה אָמַר כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹקֶיךָ:

STEP NEAR, I PRAY THEE, THAT I MAY FEEL THEE — Isaac said to himself, "It is not Esau's way to mention the name of G-d so readily, and this one says, "Because the L-rd thy G-d caused it thus to happen to me! יעקב קול (Genesis Rabbah 65:19).

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

10 עשו סוספיתא דדהבא

הזוהר מתאר את עשו כפסולת הנפלטת מזיקוק הזהב, הפסולת של צד הגבורה.

Zohar I, 137b זח"א קלז, בבב

הערת קה"ת

ע' זח"ב רכד, ד. זח"א קלז, ב.

11 ורישא דעשו בעטפוי דיצחק

מצטט את הזוהר על כך שראשו של עשו נמצא בחיקו של יצחק.

Genesis 50:17 בראשית נ"ז:17

כה־תאמרו לְיוֹסֵף אֲנֵא שָׂא נָא פִּשְׁעֵי אֲחֵיךָ וְחַטָּאתָם כִּי־רָעָה גְּמֻלוֹךְ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפִשְׁעֵי עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיְכַן יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו:

So shall ye say unto Joseph: Forgive, I pray thee now, the transgression of thy brethren, and their sin, for that they did unto thee evil. And now, we pray thee, forgive the transgression of the servants of the G-d of thy father.' And Joseph wept when they spoke unto him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תרגום יונתן בן עוזיאל בראשית נ, יז. ראה סידור עם ד"אח כב, א בשם זוהר. וראה בלקו"ש חט"ו ע' 193 הערה 21.

2 פסקה

12 כתרין דמסאבותא

מסביר שהדרגות שבטומאה נקראות "כתרים" משום שכתר הוא עיטור מקיף מעל הראש.

הערת קה"ת

ונק' כתרין, דכתר הוא עטרה ע"ג הראש שהוא מקיף. ראה ד"ה פתח אליהו תש"ב ע' 82. בד"ה ויתן לך תשכ"ח הערה 17 (בסה"מ מלוקט חלק ד ע' סד) מציין "ראה ע"ה שער יא (שער המלכים) פ"י. פע"ח שער ו' (שער הקדישים) פ"ד".

עשר ולא תשע

הובא בהערת קה"ת לצד ספר יצירה, העוסק במספר עשר הספירות

Zohar II, 187b זח"ב קפז, בבב

הערת קה"ת

ספר יצירה בתחלתו. וראה זח"ב קפז, ב. פרדס ש"א פ"ז. ראה לקו"ת שה"ש ז, ד. אוה"ת תולדות כרך א קנא, ב ואילך. סה"מ תרל"ה ח"א ע' לא. סה"מ תרנ"ד ע' סה ואילך. סה"מ תרפ"ו ע' קפז ואילך. ספר המאמרים תש"ב ד"ה פתח אליהו.

14 עשר ולא תשע

רבי משה קורדובירו דן בשאלה מדוע הספירות הן דווקא עשר

Pardes Rimmonim 1:7-8 ח"ז-ח"ז: פרדס רמונים

אחר שנתעסקנו בפרקים הקודמים בחזקת אמונתנו המוסכמות בפי כל המקובלים כי הספירות הם עשר לא פחות ולא יותר, ראינו בפרק זה להציל המעיין ממקום השבוש והטעות, והיא שאלה נשאלה לרב האם גאון. וז"ל השואלים ילמדנו רבינו כי מצינו לרז"ל י"ג מדות שקבל מרע"ה. ולאברהם אבינו ע"ה בספר ייחוסוהו רז"ל על שמו והוא ספר יצירה מונה שם עשר ספירות. ואנחנו צריכים ללמוד מפיו קדוש אם י"ס הם י"ג מדות. א"כ י"ג מדות מצינו י"ג ספירות לא מצינו. או י"ג מדות לבד וי" ספירות לבד. לתורתך אנו צריכים ותשובתך אנו מיחלים עכ"ל ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

15 עשר ולא תשע ולא י"א

"עשר ספירות, עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה"; אדמו"ר הזקן מבחין בין מספר זה לאחד עשר סממני הקטורת

Sefer Yetzirah 1:4 ד"ד: ספר יצירה

עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה, הבן בחכמה וחכם בבניה, בחון בהם וחקור מהם והעמד דבר על בוריו והשב יוצר על מכונו:

Ten are the numbers out of nothing, and not the number nine, ten and not eleven. Comprehend this great wisdom, understand this knowledge, inquire into it and ponder on it, render it evident and lead the Creator back to His throne again.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

3 פסקה

16 והענין כי ע"י החיות

נוסח כתב היד שונה: במקום "על ידי החיות" כתוב "על החיות"

הערת קה"ת

בכת"י 1099: על החיות. ראה אוה"ת תבוא ע' תתרעב.

17 וצבא השמים לך משתחווים

"אתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחווים": הנבראים החשים את חיותם האלוקית משתחווים לפניו

Nehemiah 9:6 ט: נחמיה

אֲתָה־הוּא ה' לְבָדָךְ אֲתָה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָא הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתָה מְחַיֶּה אֶת־כָּלֶם וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

נחמ"י ט, ו.

18 מגביהים א"ע כנשר

"אם תגביה כנשר": דברי הנביא על גאווותו של אדום, המובאים כאן ביחס לקליפות המרוממות את עצמן.

עובדיה א':ד"ד Obadiah 1:4

אִם-תִּגְבֶּיֶה כְּנֶשֶׁר וְאִם-יִפֹּן כּוֹכְבִּים שָׁמַיִם קִנְּךָ מִשָּׁם אֲוִירְךָ נִאֲמִיָּה

Though thou make thy nest as high as the eagle, And though thou set it among the stars, I will bring thee down from thence, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 שהחיות . . אצלם בסוד גלות

דן בחיות שבקדושה הנתונה "בגלות" בתוך הקליפה, נושא פרק ו בתניא

הערת קה"ת

ראה הערות וקיצורים לתניא לכ"ק אדמו"ר הצי"צ לפרק ו. ובליקוט פ"י שם ובאוה"ת כאן.

20 שו"ה ואדרבה — א"ע כנשר כו'

נוסח כתב היד: "עצמן בחופצה ובגאווה גסה; והיינו לפי שהחיות הנמשכת אליהן היא בסוד גלות, נבלעת בתוכן. וזהו..."

הערת קה"ת

בבוכ 1824 בשינוים: א"ע בחופצה וגסה"ר והיינו לפי שהחיות הנמשך אליהם הוא בסוד גלות נבלע בתוכם: הנה זהו.

21 הוא נבלע בתוכם

מסביר את עניין היבלעות החיות בתוך הקליפות

הערת קה"ת

מענין הבליעה — ראה בד"ה פתח אליהו תש"ב ע' 80.

22 הנה זהו ענין לבונה

שם עשרת הסמנים הם עשרת הניצוצות הקדושים שנבלעו בקליפות, והלבונה היא המקיף שעליהן: גם היא מחיה אותן, אך משום שהיא רק מקיפה אותן היא אינה מתערבת בהן והיא כולה טוב

הערת קה"ת

ראה לעיל ה, ג. המשך זאת חנוכת המזבח תר"מ סעי' יז. בלקו"ת שה"ש י, א מציין לכאן. מובא בביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תתקמו. ושם מציין לאוה"ת חנוכה כרך ב רפב, ב.

23 שהוא אור המקיף עליהם מלמעלה

הקליפות אינן כלים לאור אין סוף, השורה רק במקום שיש בו ביטול, ולכן האור מאיר להן רק כמקיף; מובא שם "במקום אחר, על ריח בני", כלומר מאמר זה

הערת קה"ת

ראה לקו"ת תזריע כג, ד. ובהמשך תערי"ב ר"פ רי. באוה"ת נ"ך כרך א ע' תתקלג מבאר שכאן נתבאר דוה המקיף הוא בחי' גבוה ושרשו ממקיף דתהו שלמעלה מהתיקון ע"ש.

פסקה 5

24 חיל בלע ויקיאנו

"חיל בלע ויקיאנו, מבטנו יורישנו א-ל": הקליפות עתידות לוותר על הקדושה שהן מחזיקות

איוב כ':ט"ו Job 20:15

חִיל בָּלַע וַיִּקְאֲנוּ מִבֶּטְנוֹ יִרְשָׁנוּ אֵל:

He hath swallowed down riches, and he shall vomit them up again; G-d shall cast them out of his belly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כ, טו. ראה ביאור הפסוק באוה"ת תולדות תתכט, ב. באוה"ת כאן קנו, א מציין לעיין מזה בלקו"ת ד"ה כנשר יעיר ספ"ב. פ' האינו עח, ב. וראה גם באוה"ת נ"ך כרך א ע' תרסג ואילך.

25 ועת אשר שלט האדם

"עת אשר שלט האדם באדם לרע לו": כאן הדברים מתפרשים על שליטת הקליפה בקדושה, שתסתיים לרעת הקליפה עצמה

קהלת ח':ט"ז Ecclesiastes 8:9

אֶת-כָּל-זֶה רָאִיתִי וְנָתַן אֶת-לִבִּי לְכָל-מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ עַת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם לְרַע לוֹ:

All this have I seen, even applied my heart thereto, whatever the work that is done under the sun; what time one man had power over another to his hurt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ט.

26 וימלך וימת

מלכי אדום, שכל אחד מהם "וימלך" ו"וימת": בקבלה הם מסמלים את שבירת הכלים של תוהו

בראשית ל"ו: Genesis 36:33

וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחְתֵּיו יוֹכָב בֶּן-זֶרַח מִבְּצָרָה:

And Bela died, and Jobab the son of Zerah of Bozrah reigned in his stead.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 שו"ה וימלך — כו' וגם

במקום "וגם" כתוב בכתב היד "והוא"

הערת קה"ת

בבוכ 1824 במקומו: והוא.

28 בס' הגלגולים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

פ"ב.

29 שו"ה נמשך — כם

בכתב היד כתוב "גם" במקום "כס"

הערת קה"ת

בבוכ 1824: גם.

זח"ג רמח, ב. רנו, ב. רנח, א. ת"ז ת"י כא.

שו"ה שאנו — כשהשמש

בכתב היד כתוב "כמו על ידי שהשמש" במקום "כפי שאנו רואים, דרך משל, כשהשמש".

הערת קה"ת

בבז"ק 1824: כמו ע"י שהשמש.

ואד יעלה מן הארץ

"ואד יעלה מן הארץ": משל ללחות העולה מלמטה

בראשית כ"ו:6 Genesis

וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:

but there went up a mist from the earth, and watered the whole face of the ground.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ו.

פסוקה 7

ואברככה לפני ה'

ברכה מצטטת את דברי יצחק לעשו: "ואברככה לפני ה'"

בראשית כ"ז:7 Genesis

הַבִּיאָה לִּי צִיד וְעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאֶכְלָה וְאֶבְרַכְּכָה לְפָנַי ה' לְפָנַי מוֹתִי:

Bring me venison, and make me savoury food, that I may eat, and bless thee before the L-RD before my death.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, ז. בבז"ק 1824 נוסף: לפני מתי.

שו"ה יעקב — לבונה

בכתב היד נוסף: "שבו"

הערת קה"ת

בבז"ק 1824 נוסף: שבו.

הנה משמני הארץ

ברכת יצחק לעשו: "הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעלי"

בראשית כ"ז:39 Genesis

וַיַּעַן יִצְחָק אֲבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמֵנִי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבְּךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל:

And Isaac his father answered and said unto him: Behold, of the fat places of the earth shall be thy dwelling, And of the dew of heaven from above;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, לט.

משמני מקצת שמני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה ב"ר פ' ס"ז.

משמני מקצת שמני

המדרש על הברכות; הערת קה"ת מפנה אליו בעניין פירוש "משמני" של

לא גלו ישראל

רבי אלעזר: ישראל גלו בין האומות כדי שיתווספו אליהם גרים

פסחים פ"ז בב Pesachim 87b

הערת קה"ת

פסחים פז, ב. נסמן לעיל ו, א.

עבדו זקן ביתו

עבדו של אברהם, "זקן ביתו"; כאן זו הדרגה שבה ז"א פועל ביצירה בימות החול.

בראשית כ"ד:2 Genesis

וַיֹּאמֶר אֲבְרָהָם אֶל־עֲבָדוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמֶּשֶׁל בְּכָל־אֲשָׁרֵלּוֹ שִׁים־נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי:

And Abraham said unto his servant, the elder of his house, that ruled over all that he had: 'Put, I pray thee, thy hand under my thigh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שו"ה ביתו — כנ"ל

כתב היד מסתיים ב"וכו" במקום "להעלות משם ולברר, כנוכר לעיל"

הערת קה"ת

בבז"ק 1824: כו'.

פסוקה 6

ויתן לך האלקים מטל השמים

פתיחת ברכת יצחק: "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ"

בראשית כ"ז:28 Genesis

וַיִּתֵּן־לְךָ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמֵנֵי הָאָרֶץ וְרֵב דָּגָן וְתִירֵשׁ:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כח.

שמן הוא חכמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מא"א אות ש, מח.

ואבא יסד ברתא

"אבא יסד ברתא": חכמה מייסדת את מלכות

זח"ג רמח, בב Zohar III, 248b

תקו"ז תיקון כא 5-4:61b Tikkunei Zohar, Tikkun 21

וכד אית בישראל משכילים בחכמה דאיהי י' מחשבה עלאה. ידעין לזרקא לה להאי אבנא דאיהי בת יחידה לההוא אתר דאתגזרת בגין דברתא באבא אתעבידת. הה"ד י"י בחכמה יסד ארץ. בחכמה דאיהו אבא יסד ברתא דאיהי ארץ הדום רגליו וההוא חוט דילה איהו ו'. דאבנא דאיהי תגא. עטרי על רישיה עטרה דס"ת. ובגינה אתמר ודאשתמש בתגא חלף איהו כתר תורה ודאי. דתלת כתרין אינון כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות. וכתר תורה (נ"א וכתר שם טוב) על גביהו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עשו כחלק בלבד מן השמן

בראשית רבה ס"ז:ו' Bereshit Rabbah 67:6

ויען יצחק ויאמר הנה משמני הארץ יהיה מושבך, זו איטאליאה. ומטל השמים מעל, זו בית גוברין. דבר אחר: הנה משמני הארץ, מן שמיניא דארעא. מן הן מתעבדא ארעא שמניא? שמינין מן טלא, ומטל השמים מעל. אנטונינוס שלח לרבינו אמר לו: בגין דתסוורתא חסרין, מה נעביד ונמלא יתהון? נסביה לשלוחא ועייליה לגו פרדסא, שרי עקר פוגלין רברבין, ושתיל דקיקין. אמר לו: הב לי אנטוגרפא! אמר לו: לית את צריך. סליק לגביה. אמר לו: דין הן אנטוגרפא? אמר לו: לא יחיב לי כלום. אמר לו: ומה אמר לך? אמר לו: לא אמר ...

"Isaac his father answered and said to him: Behold, from the fat of the earth will be your dwelling, and from the dew of the heavens from above" (Genesis 27:39). "Isaac [his father] answered and said [to him: Behold, from the fat of the earth will be your dwelling" - this is Italy. "And from the dew of the heavens from above" - this is Beit Guvrin. Another matter, "Behold, from the fat of the earth" - from the fat cats of the earth. What renders the earth fat? It ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

43 (משא"כ . .)

ההערה מציינת שהמילים שבסוגריים מופיעות גם בכתבי יד שנכתבו בחיי אדמו"ר הזקן, ולכן הן חלק מן המאמר

הערת קה"ת

המוסגר נמצא גם בכת"י שנכתבו בחיי אדה"ז.

44 ואת אחיך תעבוד

"ואת אחיך תעבוד": התנאי שהוצמד לברכת עשו

בראשית כ"ו:40 Genesis 27:40

וְעַל־חַרְבְּךָ תַּחְיֶה וְאֶת־אֲחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה כְּאִשֶּׁר תִּרְדּוּ וּפְרָקֶתְךָ עָלָיו מֵעַל צִנְאוֹרְךָ:

And by thy sword shalt thou live, And thou shalt serve thy brother; And it shall come to pass when thou shalt break loose, That thou shalt shake his yoke from off thy neck.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כו, מ.

45 שו"ה יהיה — מבחי

בכתב היד כתוב "בבחי" במקום "מבחי"

הערת קה"ת

בב"ד 1824: בבחי.

46 וליעקב אמר ומשמני

ברכת יעקב: "ומשמני הארץ", בתוספת ו'

בראשית כ"ח:28 Genesis 27:28

הערת קה"ת

בראשית כו, כח.

47 שו"ה אחיך — שעי"י יהי עלייה דוקא כני"ל

בכתב היד כתוב: "שעל ידי זה דווקא תהיה עלייה וכו'". ובהמשך בא נוסח קצר יותר של הדברים הבאים: "יתן לך אלקים" גם בצמצום, כלומר הוי' שבפסוק "אשר ברכו הוי'", ואחר כך ההסבר על המשכת מ"ן

הערת קה"ת

בב"ד 1824: שעי"י דוקא יהי עלי' כו'. וזהו ויתן לך האלהי גם בבחי' צמצום וקאי על בחי' הוי' שלמעלה בפסוק אשר ברכך הוי' ועתה מבואר הכתבו הנה יצחק רצה להמשיך בחי' מ"ן בבחי' פנימי אבל להמשכת המקיף צ"ל בעלאות מ"ן: כנודע.

פסקה 8

48 שו"ה ועתה יבואר

בכתב היד כתוב "מבואר" במקום "יבואר"

הערת קה"ת

בב"ד 1824: ועתה מבואר.

49 רצה להמשיך . . כנודע

במקום זאת כתוב ככתב היד: "רצה להעלות מ"ן בבחינת פנימיות, אבל להמשיך המקיף צריך העלאות מ"ן, כידוע"

הערת קה"ת

בב"ד 1824 הנוסח במקומו: "רצה להמשיך בחי' מ"ן בבחי' פנימי אבל להמשכת המקיף צ"ל העלאות מ"ן כנודע".

50 בהעלאות מ"ן בבחי' פנימי . . העלאות מ"ן ג"כ בבחי' מקיף

מפנה קדימה להערת קה"ת על שני סוגי העלאות מ"ן בהמשך המאמר הזה, על המילים "ויש העלאות מ"ן", שבה נאספו מקורות מקבילים

הערת קה"ת

ראה לקמן כ, ד במ"מ ד"ה ויש.

פסקה 9

51 העלאות מ"ן שהוא בחי' אור חוזר

הקטע הזה, העוסק בהתעוררות מלמטה שנענית ב"כמים הפנים לפנים", מצטט את המאמר לעניין היות העלאות מ"ן אור חוזר

הערת קה"ת

בלקו"ת נשא כט, א מציין לכאן.

52 ריח ניחוח

"אשה ריח ניחוח לה": הביטוי שהתורה משתמשת בו ביחס לקרבנות, ולא ביחס למצוות אחרות

ויקרא א':9 Leviticus 1:9

וְקָרְבוּ וְכָרְעוּ וְרָחַץ בַּמֵּי־וַהֲקִטִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עָלֶיהָ אֵשֶׁת רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה Havayah

but its inwards and its legs shall he wash with water; and the priest shall make the whole smoke on the altar, for a burnt-offering, an offering made by fire, of a sweet savour unto the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

53 וירח את ריח בגדיו

"וירח את ריח בגדיו ויברכהו"

בראשית כ"ז:27 Genesis 27:27

וַיֵּשֶׁב וַיִּשְׁקְלוּ וַיֵּרַח אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכּוֹ הִי

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of

my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 והנה ריח

מאמר מאוחר יותר בתורה אור, בפרשת תרומה, מפנה בחזרה להסבר הזה על הריח.

הערת קה"ת

לקמן פ, ג מציין לכאן.

11 פסקה

55 כריח שדה אשר ברכו ה'

"כריח שדה אשר ברכו ה'": חלקו השני של הפסוק הנידון כאן

בראשית כ"ז:27

וַיֵּשֶׁב וַיִּשְׁקְלוּ וַיֵּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵאָה בְּנִי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son Is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ויש בזה בי בחי

מפנה לכאן בעניין שני סוגי העלאת מ"ן — אחת לעורר אורות מקיפים ואחת לעורר אורות פנימיים — ומציין שהעלייה המקיפה היא בחינת "בכל מאדך".

הערת קה"ת

"שם [הכוונה לכאן] נתי ג"כ ענין בי מיני העלאת מ"ן, האי לעורר בחי מקיפים, הבי לעורר בחי פנימיים, ונתי שם [הכוונה לכאן] ג"כ שענין העלאת מ"ן דמקיפים היינו בחי מאדך, ולפענ"ד ג"כ שזהו כענין בי מיני העלאת מ"ן דאוי"כ הנ"ל ודו"ק כי בשניהם הכוונה אי רק שהלשון מחולק" — דרך מצותיך קסה, ב. באוה"ת חוקת עי תתפ [שם מציין לדי"ה זה משנת תקס"ה], דברים כרך ז עי ב'רסו מציין לכאן.

57 למען יזמרך

"למען יזמרך כבוד ולא ידם": העלייה הטבעית והמתמדת של מלכות

תהילים ל"ג:13

לְמַעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד וְלֹא יֵדַם Havayah אֱלֹקֵי לְעוֹלָם אֻדָּךְ:

So that my glory may sing praise to Thee, and not be silent; O L-RD my G-d, I will give thanks unto Thee for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים ל, יג.

58 קארי תדיר

למילים האלה Tikkunei Zohar, Tikkun 5 הערת קה"ת מפנה ל

Tikkunei Zohar, Tikkun 5 תקו"ז תיקון ה

הערת קה"ת

ת"י תי"ה.

59 שו"ה מ"ן — המשכת הקו. ויש העלאת . .

בכתב היד הסדר שונה: "ויש העלאת מ"ן של המקיף, כמו שכתוב 'באר חפרוה שרים', ויכרו שם עבדי יצחק', שצריכה סיוע מלמעלה... והיא

לכחינת המקיף, אור אין סוף עצמו, כשהקו מאיר לתוך מקום החללי"

הערת קה"ת

בבזך 1824 הקטע זה בשינוי: ויש העלאת מ"ן של המקיף וכתוב באר חפרוה שרים ויכרו שם עבדי יצחק שצריך סיוע מלמעלה שאין כח בה להעלות מ"ן בעצמו והוא לבחי" המקיף שהוא בחי" אוא"ס עצמו כשהקו מאיר לתוך מקום החללי: והנה מ"ן.

(. . שהקו)

בכתב היד מילים אלה אינן מופיעות בסוגריים

הערת קה"ת

בבזך 1824 בלי מוסגר.

61 בארה של מרים

עוסק בבארה של מרים ומפנה לקטע הזה

הערת קה"ת

בלקו"ת חקת סד ג מציין לכאן. בענין בארה של מרים ראה בלקו"ת חקת סד, ג הנסמן לעיל. אוה"ת חקת עי תתסו ואילך.

62 באר חפרוה שרים

"באר חפרוה שרים": העלייה הדורשת מאמץ, שלא כמו בארה של מרים

במדבר כ"א:18

בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמְדָּרָהּ מִתְּנָה:

The well, which the princes digged, Which the nobles of the people delved, With the sceptre, and with their staves. And from the wilderness to Mattanah;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כא, יח.

63 ויכרו שם עבדי יצחק

"ויכרו שם עבדי יצחק באר".

בראשית כ"ו:25

וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה' וַיִּטֶּשֶׁם אֱהֱלֹו וַיִּכְרוּ־שָׁם עֲבָדֵי־יִצְחָק בְּאֵר:

And he builded an altar there, and called upon the name of the L-RD, and pitched his tent there; and there Isaac's servants digged a well.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כו, כה.

64 מבחי" יצחק שהוא עיקר האבות

תורת הווהר, שמוכאת בהערת קה"ת, שלפיה יצחק הוא עיקר האבות

Zohar III, 99b זח"ג צט, כב

הערת קה"ת

זח"ג צט, ב.

65 בוצינא דקרדוניתא

הערות קה"ת על המאמר המאוחר יותר במקץ מרכוזות את המקורות לעניין בוצינא דקרדוניתא

הערת קה"ת

ראה במ"מ לקמן לט, א.

66 והנה העלאת . . אתה אבינו

מצטט את הקטע הזה, מבארה של מרים ועד "כי אתה אבינו"

הערת קה"ת

ראה קטע זה באוה"ת פ' חקת עי תתמג ע"ש.

67 כי אתה אבינו

"כי אתה אבינו": לפי פירוש חז"ל, דברי ישראל המופנים ליצחק

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבִרְהָם לֹא יָדָעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְרְנוּ אֶתָּה ה' אֲבִינוּ
גִּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ויריבו רעי גרר

"ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמור לנו המים"

בראשית כ"ו:20 Genesis 26:20

וַיְרִיבוּ רְעֵי גֶרָר עִם־רְעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שְׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק
כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ:

And the herdmen of Gerar strove with Isaac's herdmen, saying: 'The water is ours.' And he called the name of the well Esek; because they contended with him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כו, כ.

13 פסקה

69 אי במדרש . . ריח בגדיו, בוגדיו

התלמוד דורש באותו אופן את "בגדיו" כ"בוגדיו"

סנהדרין ל"א:ח'-ח"א:7-8 Sanhedrin 37a:7-8

רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: מִהֶכָּא, "בְּפֶלֶחַ הָרִמּוֹן רִקְנִין שֹׁבֵךְ
מִלְּאִין מִצּוֹת כְּרִמּוֹן. רַבִּי יִזְרָא אָמַר: מִהֶכָּא, "וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו". אֶל
תִּיקְרִי "בְּגָדָיו" אֶלָּא "בּוֹגְדָיו". הִנֵּהוּ בְּרִיזְנִי דְהוּוּ בְּשִׁיבּוּתִיהָ דְרַבִּי
יִזְרָא, דְהוּוּ מִקְרַב לְהוּוּ כִּי הִיכִי דְנִיחָדְרוּ לְהוּוּ בְּתִיבָתָא, וְהוּוּ קַפְדִּי רַבְנָן.
כִּי נַח נִפְשִׁיהָ דְרַבִּי יִזְרָא, אָמַר: עַד הֲאִידְנָא הָוָה חֲרִיקָא קִטְשִׁין שְׁמִיָּה
דְהוּוּ פְּעִי עֲלֹן רַחֲמִי, הֲשָׁתָא מָאן פְּעִי עֲלֹן רַחֲמִי? הֲרַהֲרוּ בְּלִפְיֵיהּ וְעַבְדוּ
תְּשׁוּבָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ר פ' סה. אגדת בראשית פמ"ב. ראה סנהדרין לז, א. השייכות בגדיו
לבוגדיו — ראה אוה"ת שה"ש ע' שפח שמציין לקידושין יח, ב. שמחמת
הבגידה דעץ הדעת הוצרך לבגדים ולבושים. בלקו"ת ראה לג, ד. שה"ש לב,
ב. לז, ב מציין לכאן.

70 וירח את ריח בגדיו. בוגדיו

המדרש קורא את "בגדיו" כ"בוגדיו": אפילו החוטאים שבששולת יעקב
נושאים ריח

בראשית רבה ס"ה:כ"ב-כ"ג Bereshit Rabbah 65:22-23

... ויאמר גשה נא ושקה לי, אמר לו: את נושקני בקבורה, ואין אחר
נושקני בקבורה. ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו אמר רבי יוחנן: אין
לך דבר שריחו קשה מן השטף הזה של עוים, ואת אמרת וירח את ריח
בגדיו ויברכהו?! אלא, בשעה שנכנס אבינו יעקב אצל אביו, נכנסה
עמו גן עדן, הדא הוא דאמר לו: ראה ריח בני כריח שדה. ובשעה
שנכנס עשו אצל אביו, נכנסה עמו גיהנום, היך מה דאת אמר: (משלי

כ): בא זדון ויבא קלון. דבר אחר: וירח את ריח בגדיו ויברכהו, כגון
יוסף משיטא, ...

"He did not recognize him, because his hands were hairy like the hands of his brother Esau, and he blessed him" (Genesis 27:23). "He did not recognize him" - when wicked people were produced from him, he [Isaac] did not recognize them. "His father Isaac said to him: Approach and kiss me, my son" (Genesis 27:26). "Approach and kiss me" - he said to him: 'You will be adjacent to me in burial, but no other will be adjacent to me in burial.' "He approached and kissed him, and he ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

71 שבוזהר אמר

הזוהר על "ואברהם זקן": שבחם של בעלי תשובה, הממשיכים בכוח רב
יותר.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב. ראה גם לקמן פב, א. הלשון באוה"ת פ' בלק ע' תתקמ. וראה
שם פ' פנחס ע' אר"ב.

72 שבוזהר אמרו ע"פ ואברהם זקן

המאמר על "ואברהם זקן בא בימים" מבאר שם את הזוהר: ימי חייו של
האדם נעשים לבושי הנשמה להתענג מזיו השכינה

הערת קה"ת

נסמן לעיל טז, א.

73 ואברהם זקן בא בימים

"ואברהם זקן בא בימים": הפסוק שעליו נאמר דבר הזוהר

בראשית כ"ד:1 Genesis 24:1

וַאֲבִרְהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָיָה אֶת־אֲבִרְהָם כָּל:

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD
had blessed Abraham in all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 פסקה

74 וכמעשה דר"א בן דורדיא

סיפורו של רבי אלעזר בן דורדיא, שתשובתו השלמה זכתה אותו בעולם
הבא.

עבודה זרה י"א:12 Avodah Zarah 17a:12

וּמַעֲבִירָהּ לָא? וְהִתְנָא: אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַּיָּא, שְׁלֵא
הִנֵּיחַ זִוְנָה אַחַת בְּעוֹלָם שְׁלֵא בָּא עָלֶיהָ. פַּעַם אַחַת שָׁמַע שְׂיִישׁ זִוְנָה אַחַת
בְּכַרְכְּרֵי הָיִם, וְהָיְתָה נוֹטֶלֶת כִּסֵּי דִינְרִין בְּשִׁכְרָה. נָטַל כִּסֵּי דִינְרִין וְהִלָּךְ
וְעָבַר עָלֶיהָ שִׁבְעָה נְהוּרוֹת. בְּשַׁעַת הָרָגֵל דְּכָר הִפִּיחָהּ, אָמְרָה: קִשָּׁם
שֶׁהִפִּיחָהּ זֹו אֵינָה חֲזוֹנָתָא לְמִקּוּמָהּ, כֹּךְ אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַּיָּא אֵין מַקְבִּילִין
אוֹתוֹ בְּתִשְׁבּוּכָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז יז, א.

פסקה 15

ורב דגן ותירוש

81

”ורוב דגן ותירוש”: חלק מהברכה שקיבל יעקב

בראשית כ”ז:28

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹקִים מִטֵּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82

וספורי מעשיות שבגמ' דרבב"ח

סיפורי רבה בר בר חנה, שמשמעויותיהם הנסתרות כוללות סודות התורה.

בבא בתרא ע”ג בבבא 73b

הערת קה”ת

ב”ב עג, ב.

83

ובכדי שיאיר אור רב . . שהוא קו המדה

מצטט את הפסוק ומפרש אותה שם אחרת; הוא מציע ששני הדברים עשויים לעלות בקנה אחד: אף ששורש האור הזה למעלה מקו המידה, עדיין יש להמשיכו דרך קו המידה.

הערת קה”ת

בלקו”ת נשא כו, ד מביא קטע זה דשם מבואר באופן אחר והניח בצ”ע. ביהל אור עי’ תנש מציינ לכאן ”בענין הברכה של יצחק שורש קו המדה שיהי בבחי” ברכה” ועי’ מציינ קודם מגמרא ב”ב דף פח, ב.

84

בעשי הגשמי . . ואף גם זאת

בכתב היד מופיע: ”בעשיה הגשמית, כי זה היה שלא בידיעת יצחק; רק יבא אחיך במרמה וכו’, כי אין זה יכול להתלבש”

הערת קה”ת

בבב”ב 1824: בעשי הגשמי כי זאת הי’ בלי דעתו של יצחק רק בא במרמה כו’ שא”א להתלבש.

פסקה 16

ויתן לך האלקים

85

”ויתן לך האלקים מטל השמים”: כאן הפסוק מתפרש כברכה המגיעה גם אל בחינת הצמצום.

בראשית כ”ז:28

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹקִים מִטֵּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86

ויתן לך האלקים גם בבחי צמצום

דיון מקביל בשם אלקים וברכה ”ויתן לך האלקים”

הערת קה”ת

ראה סידור שער התקיעות. ד”ה פדה בשלום תש”ג.

87

אשר ברכו ה’

”אשר ברכו ה’”: הפסוק הקודם, והוי’ שבו נמשך באמצעות המילה ”ויתן”

בראשית כ”ז:27

וַיֵּגֶשׁ וַיִּשְׁקְלוּ וַיִּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רָאִה רִיחַ בְּנִי כְרִיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ הִי

באברהם כתיב בא בימים

75

”ואברהם זקן בא בימים”.

בראשית כ”ד:1א

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָיָה בְּרַחֲמֵי אֱבְרָהָם כֻּלָּל:

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD had blessed Abraham in all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

בראשית כד, א.

76

והעלאת מ”ן כזה שהוא בחי מקיף

שם ההעלאה הפנימית שבתפילה מביאה את האהבה והיראה לידי גילוי בנפש, ואילו האור שנמשך על ידי מעשה המצווה מאיר בנפש רק בבחינת מקיף.

הערת קה”ת

מובא בלקו”ת שה”ש לו, ב.

77

אני ה’ לא שנית

”כי אני הוי’ לא שנית”.

מלאכי ג’:6

כִּי אֲנִי הוּא הָיָה לֹא שְׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִעֲקֹב לֹא קִלְיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

מלאכי ג, ו.

78

הודו על ארץ ושמים

”הודו על ארץ ושמים”.

תהילים קמ”ח:13

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אָרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים קמח, יג.

79

וירם קרן לעמו

”וירם קרן לעמו”.

תהילים קמ”ח:14

וַיִּרָם קֶרֶן לַעֲמוֹ תְהִלָּה לְכָל־חַסִּידָיו לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ תְהִלָּתָהּ:

And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all His saints, Even for the children of Israel, a people near unto Him. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80

בע”ת אף מי שאין עבירות בידו

הערת קה”ת מפנה לכאן לעניין הצורך להיות תמיד במצב של תשובה.

שבת קנ”ג Shabbat 153a

הערת קה”ת

ראה שבת קנג, א. לקו”ת בלק עד, א.

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of my son is as the smell of a field which the L-RD hath blessed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 ואף גם זאת בלי דעתו של יצחק

מצטט את המאמר הזה: הברכות ניתנו בלי ידיעת יצחק, בדומה ל"מצווה הבאה שלא בידעיתנו" שבתוספתא, משום ששורשן הוא "הטל היורד מאטיקא"; הוא גם קושר את "בוגדיו" לתשובה שמעל ל"בגדים".

הערת קה"ת

בלקו"ת ברכה צט, ג מציין לכאן, שזהו ע"ד התוספתא פ"ג דפ"א שמצוה זו שלא לדעתנו ומסיים "והיינו לפי ששרש ברכות אלו הוא ג"כ מבחי"ט טלא דנטיף מעתיקא" ע"ש.

89 בא אחיך במרמה

"בא אחיך במרמה ויקח ברכתך": דברי יצחק לעשו.

בראשית כ"ז:ל"ה Genesis 27:35

וַיֹּאמֶר בָּא אֶחֱיךָ בְּמֶרְמָה וְיִקַּח בְּרִכְתְּךָ:

And he said: 'Thy brother came with guile, and hath taken away thy blessing.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, לה.

90 לאו בזכותא תליא מילתא

"בנים, חיים ומוזנות אינם תלויים בזכות אלא במזל"; אדמו"ר הזקן מפרש את המזל כשפע שמעל לכל מידה.

מועד קטן כ"ח א:י"ג Moed Katan 28a:13

אָמַר רַבָּא: חַיִּי, בְּנֵי וּמוֹזְנֵי, לֹא בְּזִכְוֹתָא תְּלִיָא מִיְלָתָא, אֱלָא בְּמִזְלָא תְּלִיָא מִיְלָתָא. דְּהָא רַבָּה וְרַב חֲסִידָא תְּרֻוּיָהּוּ רַבְּנָן צְדִיקֵי הָווּ, מָר מְצַלִּי וְאַתִּי מִיִּטְרָא וְמָר מְצַלִּי וְאַתִּי מִיִּטְרָא,

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar I, 181a זח"א קפא,

הערת קה"ת

מו"ק כח, א. זח"א קפא, א. רנז, ב. ועוד. וראה בשערי זהר (להרב ר. מרגליות) למו"ק שם. ראה לקו"ת במדבר טו, א. ד"ה ודי פקד תרל"א אות ד. תרל"ג ע' רלח, ועי' רמז ואילך.

91 והי צריך לזה לתקן חטא עה"ד

מובא בהערת קה"ת בעניין תיקון חטא עץ הדעת.

Zohar II, 141b זח"ב קמא,

Zohar I, 181b זח"א קמא,

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' ז. זח"ב קמא, ב. וברח"ו הובא באור החמה שם. זח"א קמא, ב. סה"מ תקס"ה ע' מב. אוה"ת ויקרא ע' קפג.

92 לתקן חטא עה"ד

מובא בהערת קה"ת בעניין תיקון חטא עץ הדעת.

Tanya, Iggeres HaKodesh 7 תניא, אגרת הקדש ז'

93 ונעשה עירוב גשמיות ברוחניות

מצטט את המאמר ומסיק שלפני הנחש לא היה ערבוב בין טוב לרע: כפי הקליפות היו בדרגה הנמוכה ביותר, (Pesach 431) שנאמר בטור ברקת

מחוץ לעולמות הקדושה של בריאה, יצירה ועשיה, ועלו רק כשאדם חטא.

תקו"ז תיקון 40 · 80a:6 Tikkunei Zohar, Tikkun 40

... כְּגֻוֹנָא דְדָם טְהוֹר וְדָם נִדָּה דְצָרִיךְ לְאַפְרָשָׁא בִּינְיָהוּ, בְּגִין דְּהָהוּא זֻהַמָּא דְהִטִּיל נֶחֱשׁ בְּתוֹה גְּרִים לְעֶרְבָא מִיִּין דְּדָכִיו עִם מִיִּין דְּמִסְאָבוּ, וּבְגִין דָּא תְקִינָה דָּא לְחֻבָּה לְאַפְרָשָׁא בִּינְיָהוּ, וְהָהוּא דְאַפְרָשִׁי בִּינְיָהוּ דָּא רָקִיעַ דְּעַל רְאשֵׁי חִיוֹן, דְּאֵתְמַר בְּקָה (יחזקאל א כב) וּדְמוֹת עַל רְאשֵׁי הַחַיִּים רָקִיעַ דָּא מִטְטְרוּיִן.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ת"ז תי' מ'. וראה באוה"ת בראשית כרך ג תקפא, ב "מבואר בת"א סד"ה ראה ריח בני, שהנחש עירב גשמי ברוחניות משמע מקודם לא הי' מעורבים הטו"ר והיינו כמ"ש בטו"ב ה' פסח סי' תל"א שהיו הקליפות בשפל המדרגה חוץ לגבול ב"ע דקדושה למטה מן העולם העש"י כו' אמנם כאשר חטא אדה"ר עלתה הקליפה למעלה כו" עכ"ל. ע"ש.

94 וכדה על שכמה

רבקה יוצאת "וכדה על שכמה"; כאן הדבר נקרא כמשל לתורה הנשארת למעלה, רוחנית בלבד.

בראשית כ"ד:ט"ו Genesis 24:15

וַיְהִי־הוּא טָרֶם כָּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רַבֶּקָּה יָצְאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְבְתוּלָא בְּן־מִלְכָּה אֵשֶׁת נַחֲוֹר אֲחִי אַבְרָהָם וְכַדָּה עַל־שִׁכְמָה:

And it came to pass, before he had done speaking, that, behold, Rebekah came out, who was born to Bethuel the son of Milcah, the wife of Nahor, Abraham's brother, with her pitcher upon her shoulder.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 בעשי הגשמי" . . ואף גם זאת

בכתב היד מופיע: "בעשיה הגשמית, כי זה היה שלא בידעית יצחק; רק 'בא אחיך במרמה' וכו', כי אין זה יכול להתלבש".

הערת קה"ת

בבוכ' 1824: בעשי הגשמי" כי זאת הי' בלי דעתו של יצחק רק בא במרמה כו' שא"א להתלבש.

96 וכדה על שכמה כו'

בכתב היד נוסף "כמבואר במקום אחר".

הערת קה"ת

בבוכ' 1824 נוסף: "כמ"ש במ"א" ראה לקו"ת ברכה צה, ד.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

ליקוּטֵי תוֹרָה likuteitorah.com. תרגום: CC BY 4.0. ביאורים והערות המקורות: CC BY-NC 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/toldos/5/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק